Dödsdansen i Månskensnatten

på

Blasieholmen

vid

Kristina Nilssons

tredje konsert

i

Stockholm,

Onsdagen den 23 september 1885

*

(Anteckningar af en vid katastrofen närvarande.)

*

Stockholm,
1885

*

Tryckt i P. A. Nymans Tryckeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta skillingtryck har digitaliserats såsom högupplöst pdf-fil för Stockholmskällan av Stockholms Stadsmuseum och hösten 2011 iordningsställts för projekt Runeberg av Ralph E i form av 600 dpi G4 svartvita tiff-bilder och 300 dpi jpg-bilder i färg, vilka exponeras i ca 100 dpi med OCR-text.

Det har gått mer än 70 år sedan denna episod skildrades av en åskadare till händelsen, varför upphovsrätten har upphört för detta verk.

Skillingtrycket har lagts upp på Internet-Arkivet, där den kan läsas som en uppslagen bok i färg.

Det är folkfest i dag uti Birgers stad, det är lif! Det är lust! Det är fröjd! **Kristin Nilsson,** *småländskan, skall sjunga i qväll, sista qväll'n; så ha' tidningar sagt. Och hon sjunger ej blott för de rika, för dem som för guld*

*kunna köpa sig allt. Nej, för folket också! Ja, för armodets barn har hon sång, som ej kostar ett grand. Derför går »man ur hus», derför tränges man kring det hotellet der »***afguden***» bor. Tusental strömma till; massan blifver kompakt. Tyst, nu träder hon ut,* **divan,** *sjelf på balkongen och möts af ett stormande gny utaf massans förenade röst. Och en silfverklar sång uti månskenets glans tränger djupt i hvart hjerta, hvar själ. Stormens brus har sig lagt; massan tyst är och lyss på den herrliga sången i qväll'n, som lik perlsvall går ut ur den leende mun ifrån torparedottern, som har med sitt snille belagt hela land, hela folk med trollbojor, i Syd, som i Nord. Andaktsfullt hör man på — hör den tjusande röst, som så smekande tränger sig in i hvart öra och väcker hos gammal som ung en förnimmelse af att det bor uti sången en gudom. — — — —*

Nu sången är slut; **hon** *har tystnat,* **hon** *åter gått in; men nu brast stormen lös. Hurrarop dåna fram, som den brusande strömmens kaskad.*

Det är vanvett uti de frenetiska rop, om en sång: »Åter en! Än en gång!» Och se, folkskarans rop lockar fram divan, som ger ånyo tribut åt **sitt** *folk, — från hvars djupaste led hon ju sjelf utgått har och hvars känslor hon känner så väl.*

*

Ånyo i natten klingar den tjusande divans röst; men — månne den vällust bringar och sällhet åt **allas** *bröst?*

Tyvärr! det gör den visst icke! Dissonans finns nu deri om ned vi på offren blicke, **offren för afguderi.**

*

Ja, divan sjöng som kanske aldrig mera, —- kanhända aldrig än så rent, så skärt. Kanhända aldrig får man höra flera da-capo-sånger, som man nu begärt. Kanhända, säger jag: kanhända; hvad vet man väl, hvad som kan åter hända?

*

*Men folkmassan röres i böljande tåg, lik ringlande orm går den fram. Det är uti trängseln — i allas håg en längtan att se den »***Madame,***» som utgått från Smålands torftiga bygd. Att* **se henne** *är ju en dygd.*

*

Hvad var det för skri, som hemskt trängde sig in disharmoniskt i nattens fröjd? Hör, skrien ökas! Hvaren söker **sin.** *Har man träffats, ja, då är man nöjd!*

*

Men dödsskräna skalla! Men'skorna falla i hop på hvarandra! De trampas! De slåss! De skiljs från hvarandra! De krossa hvarandra! »O Gud, dig förbarma, **man dödar ju oss!**»

*

Här hjelper ej styrka, ty den ligger bruten i brusande folkströmmens trängande hop. Så fast som en kyrka är folkmassan sluten. Blott här och der höres än enstaka rop.

*

*Fadren slits från barnen! Makan rycks från mannen! Döden ensamt råder; jemmer öfver allt! Gråt och tandagnislan! Intet hindrar »***qvarnen,***» den arbetar på som ödets dom befallt.*

*

Allt är slut! De arma offren tystnat; de kämpat ut; men den på skriken lyssnat ett fasans minne bär, som själen ständigt tär.

*

O, Gud! hvarför låter du sådant ske? Jag Gud ville vara, att lindring ge; men sedan en men'ska för att kunna le i tårar, af menskligt deltagande.

*

Kristina Nilsson, den namnkunniga sångerskan, torparedottern från Småland, hade sjungit på tvenne konserter och efter dessas slut, från balkongen å Grand Hôtel låtit höra sin melodiska stämma för det derunder samlade folket. I dag var den tredje och sista konserten hon skulle hålla här i hufvudstaden och till följd af tidningarnes omnämnande deraf, samt af föregående hyllningar som kommit sångerskan till del, öfver allt hon tågat fram, var det naturligt att allt hvad lif hade, bland Stockholms mindre bemedlade klasser, skulle till Grand Hôtel, för att få se och höra deras beryktade landsmaninna. Fruntimmer af alla åldrar, somliga med små barn på armen, en del med långa släpkjortlar syntes vid 8-tiden på aftonen från stadens alla kanter strömma till medelpunkten, Grand Hôtel, der divan residerade; och vid hennes återkomst från konsertsalongen, straxt i närheten af hennes bostad, var en oräknelig menniskomassa församlad, så att hennes vagn hade svårt att komma fram. Stormande hurrarop mottogo som vanligt sångerskans inträde i hotellet och, som vanligt förut, utträdde den välvilliga konstnärinnan och sjöng för den samlade mängden. Hon hade sjungit en gång och började, på förnyade uppmaningar af hopen, sitt andra nummer, då plötsligen gälla dödskrän, åtföljda af skrammel från inslagna fönster och brakande af en ramlande murareställning blandade sitt hemska intermezzo med sångerskans tjusande stämma. Tvenne motsatta folkströmmar hade sammantörnat i den trånga passagen vid Stallgatan, mellan Grand Hôtel, Fersenska terrassen och det nybygda Palmeska huset, utanfor hvilket sednare ännu fanns tvenne ställningar qvarstående och gatan belamrad af upprifven trottoirsten. Detta synes vara första upphofvet till den förfärliga olycka som sedan inträffade, ty derpå snafvade och föllo personer och då massan oupphörligt sköt på var räddning omöjlig. Efter noga beräkning var mellan 30 à 40,000 menniskor i rörelse kring Grand Hôtel och man kan tänka sig hvilken trängsel då skulle uppstå på platsen utanför hôtelet och dess närmaste granskap. Tredje dagen efter katastrofen, då mera detaljerade uppgifter hunnit ingå, var de påträffade dödas antal 19, alla fruntimmer; och 34 personer skadade, förda till sjukhusen och sina hem. Men detta antal är dock ej på långt när tillfylles, ty hvart i staden man kommer, hörs flera skadade personer nämnas,

och flera personer saknades, som ej återkommit till sina hem, eller kunnat anträffas bland de döde eller skadade.

*

Att vederbörande polismyndighet genom extra 170 mans bevakning trott sig göra tillfylles för olyckshändelser är troligt, men nog borde så klyftiga hufvuden bordt finnas bland dessa, att de kunnat utfundera följderna af tidningarnes omnämnande af Kristina Nilssons extra konserter och hennes sista uppträdande här, samt det stora antal af den nyfikna menniskomassa, som derigenom skulle lockas till platsen, så att de redan på morgonen ombestyrt att de mötande farliga hindren vid Palmeska nybyggnaden blifvit undanröjde. Kostnaden hade varit ringa, nu blef denna brist på förutseende en oersättlig förlust för fäderneslandet.

En annan fråga af vigt, som tränger sig på betraktaren af denna sorgliga händelse, är den: »Hvarför ej låta uppföra en bred, tidsenlig bro öfver strömmen från Skeppsbron till Blasieholmen?» Stockholms befolkning har på de sednare åren tillväxt i nämnvärd betydelse, och de nuvarande broarna öfver Mälaren och Norrström äro vid större folksamlingar, som t. ex. den då olyckshändelsen inträffade, ej tillräckliga att framsläppa den pulserande folkströmmen. Ett bolag erbjöd sig för någon tid tillbaka, att utan ersättning från stadens sida, endast mot erhållande af en mindre tribut af de passerande, uppföra en dylik bro; men detta afslogs af vederbörande.

Orsaken tror jag var, att den skulle skämma utsigten för slottet, eller något dylikt. Jag mins nu ej hvilket. Hade dock denna bro då kommit till stånd, är det troligt att olyckan i dag varit ogjord, derigenom att folkströmmen kunnat taga denna väg till Södermalm, och ej behöft möta den tillströmmande. Södermalm har dock alltid varit hufvudstadens mest vanlottade barn, och nu då den får åka i hiss, så anser sig stadens styrespinnar för lång tid gjort nog för barnet. Se blott hvad vederbörande gjort och göra för Nytorgets trafik och förskönande. Beskrifningen om detta mångåriga försköningsarbete af ett torg i en så pass stor hufvudstad som Stockholm, skulle slå utländingen med häpnad. Här i Stockholm häpnar man dock öfver ingenting.

*